

Ernst
Jandl
(1925),
Avstrija

Pesnjenje in angažma

Kar počne pesnik, počne v svojem območju, v območju poezije in lahko rečemo, da je to območje majhno. Lahko pa gledamo na to tudi obratno. To območje je sploh največje, saj je območje jezika, v katerem smo vsi, in karkoli se zgodi v katerikoli točki tega območja, se lahko razširi na vse strani in se lahko tiče vsakega od nas.

Zato jih tudi zelo malo ne reagira, kadar se jih tiče, kadar jih

je pesnjenje izzvalo, kadar je torej pesnjenje angažirano tako, da je izzivalno. Večina jih bo nedvomno reagirala, kajti draži jih jezik pesnjenja. Reagirali bodo tako ali drugače, kakor bo pač delovalo nanje to draženje. Vsekakor se bodo razdelili. To pa lahko le koristi spoznanju, kdo je kdo.

Svet je vselej v redu, z vsemi svojimi napakami in strahotami, dokler vse predstavljam tako, da pri vseh sproža enako reakcijo, tako vistosmerjen aplavz kot vistosmerjeno razkačenost. To doseči je umetnost politikov. Doseči nasprotno, namreč zlomiti vistosmerjenost, pa sodi k umetnosti pesnika.

Za to, da se ukvarjam s temo »vojna«, se moram zahvaliti okoliščinam svojega življenja, od katerih sem se čutil obdanega in iz katerih se nisem mogel izkupati, pa če bi bil to še tako hotel. Da bi lahko bile takšne okoliščine predstavljene kot pesmi, torej za druge (kajti pesmi obstajajo *zmeraj* za druge), je treba z njih sneti zgolj-zasebnost, če »zgolj-zasebnost« kot taka sploh obstaja. Še vedno dvomim o tem. »Zasebnost« obstaja nemara le kot sram, da bi se razgalili pred drugimi. Kakor lahko vidim, pa živimo v kar se da preoblečeni družbi, in komaj si kdo upa strgati s sebe preobleko, pa čeprav le enkrat. Če pa to stori, mu grozi norišnica ali zapor. Strinjati bi se morali, da poezija, s katero se posameznik ubada nepretrgano in z nedvoumno opredeljenostjo desetletja svojega življenja, zahteva od njega, naj ostane in vztraja pri stvari, kar bi lahko označili kot angažiranost, kot samemu sebi zadano obveznost.

Sicer pa smo vajeni razumeti pojem angažiranosti kot določeno navezanost na svet, kot obvezujočo navezanost predvsem na tiste točke sveta, ki po mišljenju posameznika ali marsikoga ali mnogih ali večine nujno terjajo spremembo. Vsi vemo, da te točke, ki nujno terjajo spremembe, na tem svetu so. Ni treba, da se vedno strinjamo, kje so spremembe najnuj-

nejše, zlasti pa se ne bomo vsi strinjali, po kakšni poti naj bi takšno spremembo izvedli. Da te točke, ki terja zanje svet nujne spremembe, ležijo zunaj območja umetnosti in poezije, skoraj ni dvoma. Niso pa zunaj dosega umetnosti in poezije. Ena sama točka možne ali nujne spremembe sodi k poeziji, k njej sami, in to je sprememba poezije same — z vsemi vprašanji, ki se na to nanašajo: ali je treba poezijo spreminjati ali ne, kako jo je treba, kako daleč in zakaj — vprašanja, na katera mora odgovoriti vsak pesnik sam. Nanje odgovarja s svojim delom, s tem, kako dela. Da je to njegova lastna zadeva, zadeva posameznega pesnika, to je tista njegova svoboda, ki si je ne more pustiti vzeti, ne da bi kot pesnik izgubil svojo integriteto in istovetnost.

Pa vendar ni dvoma, da je pesnikovo delo, ki je njegova lastna zadeva, voden od zunaj, in sicer na dvojen način. Nihče ne ustvarja poezije, ne da bi sprejel nešteto impulzov iz nekdanje in sedanje poezije pa iz nekdanjih in zdajšnjih premišljevanj o poeziji. In nihče ne ustvarja poezije, ne da bi sprejemal nešteto impulzov iz drugih območij sveta, katerim se prepušča, kolikor in dokler mu je le mogoče, kajti vedno znova ga bo pot peljala tja, kjer bodo takšni impulzi silovito vplivali nanj.

Ti prvotno niso usmerjeni v pesništvo, temveč k vsemu in k vsaki stvari, k vsemu skupaj in k vsakomur. On pa jih bo poskušal usmeriti k svoji poeziji zato, da bi v njej postali dejavni, ti impulzi sveta, dejavni v pesmi kot posebnem delu tega sveta.

Na vprašanje o angažiranosti kot o obvezujoči navezanosti prav na takšne točke sveta, ki nujno zahtevajo spremembo, in na vprašanje, koliko lahko poezija sama zaleže pri takšnem spreminjanju stvari, ki so zunaj območja poezije, četudi ne zunaj njenega dosega, bo vsak, ki se ukvarja s poezijo, odgovoril po svoje. On sam bo povedal *in* njegova poezija bo to povedala oziroma to bo preprosto povedala njegova poezija. Jaz osebno sem storil to s tem, ko sem povezal pojem angažiranosti s pojmom izzivalnosti. Vemo, da je vojna izzivalna tema, toda na to temo je mogoče napisati izzivalno pesem le, če se pesem ne zanaša na izzivalnost svoje teme, ampak postane ne glede na temo sama kot pesem nekaj izzivalnega. To se lahko zgodi le s spremembami pesmi, njenega jezika in njene strukture, s spremembami, ki so v nasprotju z vsem, česar smo bili vajeni. Pri pisanju takšne pesmi me bo bolj zaposlilo to, da bi dosegel te spremembe, kot sama tema, kajti izzivalnost teme nosim v samem sebi kot upor zoper vojno, če se tema imenuje vojna; zato pa pri pesmi, ki bo šele nastala, nimam izzivalnosti ne v samem sebi ne nikjer drugje, pač pa jo moram šele ustvariti. Torej se bom skoncentriral zgolj na to. Do tega lahko pride tudi celo povsem nasprotno, namreč tako, da začnem najprej brez vsakršne teme obdelovati jezik kot svoj material, da bi iz tega napravil nekaj kar se da izzivalnega, pri čemer bi ravnokar nastajajoča pesem čisto načrtno potisnila izzivalno temo, recimo vojno, v moje mišljenje in jo potegnila tudi nase.

VOŠČILO mi vsi želimo vsakomur vse dobro:
da bi namerjeni udarec ga za las zgrešil,
da bi, čeprav zadet, vidno ne krvavel,
da, krvaveč, nikakor ne bi izkrvavel,

da ga, zadetega na smrt, ne bi prav nič bolelo,
da bi, od bolečine strt, spet našel tja nazaj,
kjer še ni storil prvega napačnega koraka —
vsakdo od nas želi vse dobro vsem

(28. 7. 1978)

V TRGOVINI
Z DELIKATESAMI

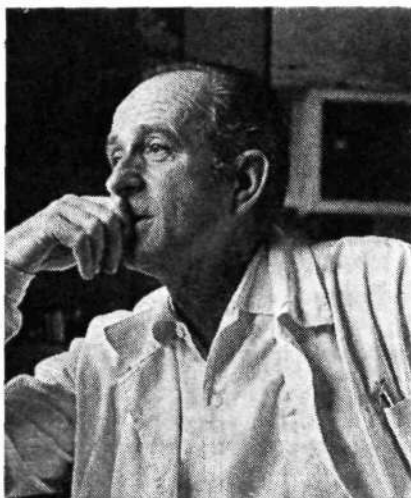
dajte mi, prosim, majsko košenino v konzervi,
malo bolj z visokega, pa vendar ne prestrmo,
takó da se dá nanjo tudi sestiti.

no, pa mogoče še snežno reber, globoko zamrznjeno,
brez zimskih športnikov. kakšna smreka, lepo zasnežena,
je lahko zraven.

ali pa ne. kar bi še, vidim, da imate tamle obešene zajce.
dva, trije bodo dovolj. in pa seveda še kakega lovca.
kje imate obešene lovce?

(27. 5. 1962)

Prevedel Ervin Fritz

Miroslav
Holub
(1925),
Češka

Kje so rudniki poezije?

V imunologiji so odkrili, da pride na štirideset navadnih, vsakdajšnjih, dobrih in pridnih imunologov en izreden. Najbrž je to precéj realna ugotovitev, čeprav ni preveč spodbudna v primeru, ko je na kakšnem področju vseh imunologov devetintrideset.

Ne vem, kakšna bi bila ta ugotovitev pri pesnikih, to pa najbrž zato, ker ni nikjer na svetu jasno, če živi na nekem področju dvajset

ali dvesto pesnikov. In to predvsem zato, ker to, kar imamo za poezijo tukaj, drugje sploh ne pomeni poezije. Tukaj je poezija še vedno preprosta verzifikacija preprostih resnic, drugje pa le umetnost nove in presenetljive metafore.